

2. Офіційна веб-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/about>
3. Офіційна веб-сторінка Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.
4. Комеліна О.В., Онищенко С. В., Матковський А. В., Пугач О.А. Економічна безпека держави: оцінювання та стратегічні орієнтири забезпечення : монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2013. 202 с.
5. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: [монографія]; в 3-х т. Т. 3; за заг. ред. В. О. Онищенко та Г. В. Козаченко. Полтава: ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2019. 399 с.

УДК 338

Маслій О.А., к.е.н., доцент; Максименко А.П., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МІНІМІЗАЦІЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ З ВИКОРИСТАННЯМ РЕЗЕРВІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В умовах воєнного стану існує гостра необхідність розробки дієвих безпекових рішень в економічній сфері для відновлення економічної активності, боротьби з бідністю та безробіттям, достатнього фінансового забезпечення армії, подолання міграційної кризи тощо. Аналізуючи досвід подолання економічної кризи, зумовленої пандемією COVID-19, варто відзначити, що попри всі збитки від карантинних обмежень, багато у чому національна економіка України пройшла швидко трансформацію на засадах дистанціювання, цифровізації, аутсорсу та сервітизації, а розвинута інфраструктурна система, зокрема пошти, швидкісного мобільного Інтернету, онлайн-банкінгу – посприяла цьому, що в умовах сьогодення багато в чому дозволяє зберігати економічну активність та оперативно реагувати на численні виклики в умовах воєнного стану. Саму тому, розглядаючи економічні загрози викликані війною та воєнним станом, високим рівнем ризиковості діяльності, варто звернутися до недавнього досвіду та оцінити потенціал мобільності та позабюджетні резерви української економіки, а також можливості запобігання та протидії сучасним загрозам.

Обмеження обох режимів – надзвичайного стану під час пандемії та воєнного стану – призвели до виникнення схожих загроз та викликів для економічної безпеки держави, що зумовлені неможливістю працівників виконувати свої обов'язки в силу об'єктивних причин, таких як загроза життю, збільшення бюджетних витрат та скорочення ділової активності. Загроза життю людей, жорсткі заходи для його збереження, обмеження прав і свобод, можливості ведення бізнесу, загальноекономічна стагнація, падіння доходів, зменшення доступу до освіти та перекваліфікації – спільні загрози економічній безпеці держави під час війни та під час пандемії. Проте, на відміну від пандемії, в умовах воєнного стану ці проблеми загострюються можливістю реального знищення активів, потребою у логістичній перебудові бізнесу з урахуванням обмежень спричинених бойовими діями. Зважаючи на наявність спільних загроз варто звернути увагу на досвід та резерви, що були виявлені під час пандемії, аби мінімізувати нові загрози в умовах війни.

В умовах карантинних обмежень ключову роль у збереженні економічної активності відіграли резерви цифровізації економіки. Так, приріст електронної комерції через пандемію за 2020 рік склав 33% при прогнозних 15%. Що стосується сервітизації, то порівнюючи з 2019 роком роздрібний продаж у квітні 2020 року зменшився на 15 %, у травні 2020 року – ще на 3,1%, а приріст показників на 15,7 % відбувся лише у жовтні. Це означає, що українській економіці потрібно щонайменше 7 місяців для відновлення показників сервітизації після шоку. Вже у квітні 2021 році відбулося зростання відповідного показника цифровізації ще на 15% [5],

за рахунок відтермінованого попиту та оптимістичних настроїв зумовлених вакцинацією населення, тому реальний час на перебудову після такого шоку може складати і більше року.

Що стосується загальноекономічних показників, то обсяг ВВП України у 2020 році через жорсткі карантинні обмеження скоротився на 3,8 %, а вже протягом 2021 року відбулося його зростання на 3,4% [6], тим підкріплюючи тезу, що на відновлення економіки після першого шоку знадобилося не менше року завдяки поступовому зменшенню карантинних обмежень, винайденню вакцини та залученню значних прихованих ресурсів. На відміну від пандемії економічні наслідки воєнного стану значно масштабніші, тому спад ВВП у 2022 році за різними оцінками може становити від 20% до 45% [7, 8], що вказує на необхідність залучення значно більших резервів ніж ті, що були використані протягом 2020-2021 роки. Тому, на відновлення втраченої економіки, інфраструктури, повернення інвестиційної привабливості можуть знадобитися цілі десятиліття.

З кожним наступним місяцем війни загроза зростання безробіття зростає через фізичне знищення підприємств та галузей, зменшення обсягів зовнішньої торгової активності, розгортання спіралі бідності у зв'язку зі зменшенням купівельної спроможності, попиту, доступу до інвестиційних ресурсів, привабливості підприємницької діяльності, її можливості та доступності тощо. Окремо варто виділити, що через воєнні дії на території України та тимчасову окупацію окремих територій найбільших втрат зазнаються саме ті галузі, які забезпечували найвищі показники експорту України, а саме: аграрний сектор і металургія. Це пов'язано з тимчасовою окупацією частин Луганської, Донецької, Херсонської та Запорізької областей, блокуванням портів, руйнацією ПрАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь», масовим мінуванням Київської, Чернігівської, Сумської областей, які перебували під окупацією, що ускладнює проведення посівної кампанії у 2022 році, відсутністю логістики та інфраструктури для наземного вивезення аграрної продукції, що загрожує світовою гуманітарною кризою.

За таких умов галузь інформаційних технологій є найбільш стійкою та перспективною з точки зору забезпечення економічної безпеки держави. Але із збільшенням числа охочих приєднатися до неї, зниженням заробітної плати, зниженням ділової активності в Україні, має бути забезпечена державна підтримка ІТ-галузі, зважаючи на зростання цифрової злочинності в умовах інформаційної війни.

У свою чергу напрацьовані заходи окремих підприємств, держави, інституцій під час пандемії у розрізі резервів діджиталізації, сервітизації, аутсорсу виробництва та надання послуг залишаються актуальними і у воєнний час. Диверсифікована логістика, розвинута поштова інфраструктура, інструментарій соціальних мереж та Інтернету, методологія ведення цифрового бізнесу і зараз активно використовується в бізнесі, гуманітарних та волонтерських проєктах. Завдяки цьому після коронакризи забезпечено порівняно швидке економічне відновлення, що уповільнило настання катастрофічних наслідків для економічної безпеки держави, дозволило перейти до, так званої, військової економіки як особливої форми народного господарства та дозволяє функціонувати національній економіці України в умовах високого ризику та стресу.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 2259-IX від 12.05.2022. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України № 1755-IX від 21.09.2021. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>.
3. Комеліна О.В., Онищенко С. В., Матковський А. В., Пугач О.А. Економічна безпека держави: оцінювання та стратегічні орієнтири забезпечення : монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2013. 202 с.

4. Пугач О. Моделювання загроз системі економічної безпеки національної економіки з позицій їх своєчасного виявлення та передбачення. *Економіка і регіон*. 2015. № 3 (52). С. 103–109.

5. Annual e-commerce growth rate in Central and Eastern Europe as of 2020, by country. URL: <https://www.statista.com/statistics/1167234/e-commerce-growth-in-cee-region/>

6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua..>

7. Europe and Central Asia Economic Update: War In The Region. The World Bank. 2022. URL: <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/europe-and-central-asia-economic-update>.

8. Warren M. War in Ukraine and inflation slow growth in EBRD regions. The European Bank for Reconstruction and Development. 2022. URL: <https://www.ebrd.com/news/2022/war-in-ukraine-and-inflation-slow-growth-in-ebrd-regions.html>

УДК 336

Мойсак Т.А., магістрант; Подолянчук О.А., к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет (м. Вінниця, Україна)

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТА ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Важливою ділянкою в діяльності суб'єктів господарювання є процес нарахування та оплати праці. Будь-які недоліки в роботі бухгалтера з оплати праці можуть призвести до негативних наслідків і значно вплинути на фінансовий стан підприємства.

Оплата праці сільськогосподарських підприємств та її облікове забезпечення завжди знаходяться у центрі уваги вітчизняних науковців, адже має певні особливості, пов'язані зі специфікою діяльності.

Досить часто категорія «оплата праці» ототожнюється із трактування «заробітна плата». Це пов'язано із тим, що у нормативно-правових актах вживаються ці два терміни як слова-синоніми. Проте, вважаємо, що це є недоречним, адже це порушує принципи єдності юридичної термінології.

З цього приводу відзначимо думку вчених, що оплата праці, як обліково-аналітична категорія, характеризує трудовий дохід працівника, який формується під впливом кількості та якості затраченої корисної праці і виплачується працедавцем у вигляді заробітної плати в грошовій або натуральній формі. Така думка автора підкреслює розмежування взаємопов'язаних, але не ідентичних понять «оплата праці» і «заробітна плата» [1, с. 122].

При порівнянні співвідношення оплати праці і заробітної плати, вдалою є думка про те, що всі дефініції взаємопов'язані, доповнюють одна одну і характеризують певні взаємовідносини зацікавлених сторін та зміст розрахунків між ними (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок визначень «оплата праці», «заробітна плата», «поточні виплати працівникам»

Джерело: [2, с. 226]